

recens perpetratum flagitium. At Index : Quid est, quod inficiaris factum, quando ipse per te effusus fratris tui sanguis contra te testimonium dicit, et immanis sceleris vindictam magnis vocibus clamat? Notandum, quod in Hebræo pro illo vocabulo *Terra*, est *Adama*, ut affirmat Sanctus Hieronymus, Adama vero idem est, quod terra rubra. Itaque tota sententia superior sic reddi potest : « Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra rubra. » Res est, quod Cain fratrem suum in campum eduxit, cuius erat rubra humus, ibique cum interfecit, sperans non posse cognosci sanguinem fuscum, quem concolor terra bibisset. Ita fere aiunt Hebræi, et inter illos Rabbi Salomon. Itaque audacter etiam negavit facinus, præfisis suæ industriæ et imposturæ, arbitratusque fieri non posse, ut internecionis convinceretur; eo quod eruer cum rubore terræ confusus discerni, ut putabat, nequiret. Verum ut intelligeret, quam vane talem suscepisset cogitatum, quam inanis esset omnis sua machinatio, quam nihil astus, sic fere aiebat ei Dominus : Hanc vero putas, miser, rubra terra rufum celari posse sanguinem? Falleris, hominum pessime, et turpiter erras, sanguis enim ipse clamat ad me de terra illa rubra, ultionemque atrocis sceleris tui magnis vocibus exposeit, oculisque meis nihil est occultum; scio enim, quæ sit terra; scio, quis sanguis, neque ego circumveniri queo, nec aliqua ita confundi et permisceri possunt, quin ego intescam et secernam alia ab aliis. Hinc ergo intelligemus illud Sancti Ephrem : Nihil latet Dominum Abelis vindicem; quia nihil illi tectum; nihil ejus oculis inaccessum, qui inter sanguinis et terræ colores discernere, et quis terræ, quis sanguinis proprius esset, cernere potuit, quamvis utraque rubra essent et communem haberent colorem. Discat hinc omnis peccator, nihil sibi profuturos ad legenda, inumbrandaque scelera sua, dolos; res namque illi est cum iudice, cuius tam sunt lyncæ oculi, ut reconditissima cordis latibula penitissime perspiciant, perque videant. Ibidem.

Boleslao IV, Regi Poloniæ, sanctum et solemne erat, patris effigiem auro expressam, atque e collo pendentem circumferre; et impresso osculo, quoties dicendum aliquid, faciendumve occurreret, tanquam viventem in imagine, præsentemque patrem sic affari: Absit, mi pater, o absit, ut a me unquam

aliquid regio tuo nomine indignum statatur! Quin et tu, Christiane, tu æterni Regis adoptate hæres, in sinu semper atque oculis gestas Christi in cere sacræ bulla descriptum nomen et imaginem, quam in occurrentibus subinde periculis intuitus, ac tanti nominis memoria confirmatus, illo nihil indignum decernas unquam. CAUSINUS, l. I, *Aula Sancti. oratio II.*

UTILITAS. — Basilius Imperator in exhortatione ad Leonem filium suum hoc ei suggestit consilium : Nullus unquam peccati reprehensionem sustinebis, si Deum in omni actione inspectorem et cognitorem, sicuti est, esse tibi persuaseris, nunquam neque palam, neque clam peccabis; nam etsi alios latere videberis, quæ secreto facies, conscientiam certe tuam et Deum ipsum, qui usque in abditos animi sinus, ac recessus intuetur, revereberis. MANSI, *disc. II, n. 9.*

Quando ille ad *Portam Speciosam* templi, Hierosolymitani continuo cubans claudus a Sanctis Petro et Joanne elemosynam postulabat, sibi dici audebat : Respice in nos ! At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis, quod et revera accidit, dum miraculose restitutum sibi sanitatem recepit. At vero Eliseo contrarium accidit, siquidem Elias spiritum suum duplicem discipulo suo infundi voluit, si ipsum primo præsentem et postea absentem videret, ut per hoc omnes doceret fideles (siquidem omnia in figura contingebant illis) quod, qui abundantiam spiritus concipere volunt, oculum fidei in Deum quoad corpus absentem, quoad animam vero et intellectum præsentem, defixum habere debeant.

Cicero in Epistola quadam ad Q. Cicero-nem fratrem suum transmissa, eidem modum tradit, quo in virtutibus egregie proficere possit, hunc nimirum, ut se semper in oculis Tullii stare et operari crederet : Id facillime facies, inquit, si me, cui semper unice placere voluisti, tecum semper esse putabis, et omnibus rebus, quas dices et facies, interesse. Quod si igitur presentia magistri alicujus, qui timetur, vel Superioris ejusdam vigilantis, aut alicujus servi Dei magna exemplaritate conspici, sæpe stimulum in virtutibus proficiendi hominibus addit, quanto majus ad perfectionem acquirendam subsidium conferet presentia Dei serio recogitata? MANSI, *dis. VI, n. 6.*

Deus populo suo Hebræorum per multos

annos velut dux præivit, dum ad terram promissionis confunderent, prævit autem in figura columnæ, quæ stabilitatem denotat, ut exinde intelligerent, quod, si in cultu, fide, obsequio, suaque in Deum religione continuare vellent, Deum ab oculis nunquam deponere, sed eum semper præsentem esse, recolere deberent. Idem, *disc. VIII, n. 2.*

Palladius, in historia sua Lausiaca, commemorat, se, cum aliquando adjuncto comite, Monachum quemdam religiosissimum, rerumque divinarum peritissimum, nomine Dioclem, inviseret, inter alia hoc documentum ab eo accepisse, hominem pium, quam primum a contemplatione divinæ presentie cessari, continuo fieri vel demonem, vel bestiam; bestiam quidem, si succumbat tentationibus carnis et illecebrarum carnalium; demonem vero, si iracundiæ, arrogantie, et similibus. Cumque Palladius eum percontaretur, qua ratione posset anima, nulla quiete vel cessatione interposita, defixam mentem habere in Deo? respondit, quotiescumque mens nostra occupata sit in consideratione pia et salutari, quæ ad Deum deducatur, tum defixam esse in consideratione Dei. Cum autem sanctus ille, tantopere in rebus piis exercitatus, dixit, hominem, simul atque Dei oblitus fuerit, fieri demonem vel bestiam, non intellexit id fieri solo lapsu in noxam lethalem, cum non facile id contingat servis Dei, sed etiam lapsu leviori immoderate cupiditatis, qua aliquo modo similis vel dæmoni, vel bestie reddatur. Quo circa nullo modo convenit servo Dei ut aliquando negligat præsentem contueri Deum, impendente tentatione, et dum se occasiones offerunt iræ, impatientiæ, superbiæ, vel tristitiæ mundanæ, aliæque indomitæ perturbationes, divinæ oblivisci presentia; tunc enim celerissime, magnaque cum vigilantia cor elevandum est ad Deum, ejusque auxilium implorandum. ARIAS, *de Præs. Dei.*

JUCUNDITAS. — S. Ambrosius super illa Psalmistæ verba : « Qui timent te, videbunt me, et lætabuntur, » ita scribit : Plerisque enim justis aspectus admonitio correctionis est, perfectioribus vero lætitiæ est. S. AMBR. *in Ps. II.*

DAMNUM NEGLECTÆ PRÆSENTIÆ DEI. — Omnia nobis videntur difficilia, quod Dei nullam habemus memoriam, uti habere oportet; quod non eum in cogitatione perpetuo circumferimus. Merito enim nobis

dixerit : Oblitus es mei, ego quoque obliviscar tui. S. CHRYS. XXVI.

AXIOMATA.

Oculus domini saginat equum.
Dei respectus, hominis profectus. S. BERN.
Qui Deum videt, semper ridet.
Non in peccatum corrui,
Qui Deum semper meminit. *Amon. Abb.*

AUCTORES.

Franciscus Arias, *de Præsentiæ Dei.*
Alphonsus Rodriquez, p. I, tr. VI.
Philippus d'Outreman, *in Pedagog.* p. I, c. VIII, § 2.
Henricus Engel, *in Dom. Pent.* § 2.
Didacus Nyssenus, *in Vita Abraham.* l. VII, c. VI.
Petrus Peanequin, *in Isagog.* p. II, c. XXII, et diss. VI, § 15.

DEI PROVIDENTIA.

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — *Providentia*, juxta Boetium, est divina ratio in summo omnium Principe constituta, quæ cuncta sapienter disponit, nimirum in suas fines; ut S. Th. explicat I, p. q. XXII, a. 1, quo loco eam simili modo describit. *Providentia*, inquit, est ratio ordinis et rerum in finem, in Deo existens. In rebus duo spectari possunt. Primum, res ipse in se secundum suam essentiam. Alterum, ordo et habitudo, quam habent singule ad finem tum proprium, tum communem totius universi, qui est manifestatio perfectionum divinarum. Utriusque ratio, id est, notio seu conceptio, ut (Græci dicunt) λογος, est in Deo. Notio rerum in se spectatarum, nempe quatenus sunt talis formæ et speciei, vocatur *Idea*; notio vero illarum, quatenus ordinantur in finem, vocatur *Providentia*. Verum cum providentia divina sit perfectissima et universalissima; nec solum extrinseco modo, sed etiam intrinseca ordinatione res omnes in suos fines destinat, creando et formando rerum naturas, conferendo proprietates nativas, et vires, et figuras con-

gruentissimas, et partes mirifica proportione conformatas, et omnia, quæ ad rerum pulchritudinem, usum, functiones, et conservaciones sunt opportuna, necesse est, ut contineat etiam ideas, seu notiones essentialium quarum creatio et formatio intrinsece ordinem ad finem includit: præsertim quam Deus nihil, nisi ob aliquem finem, velle aut facere possit. BOET. l. IV, *Prosa* VI, et LÉSSUS de *Perf. div.* l. XI, c. 1.

DIVISIO. — Dividitur Providentia in *naturalem* et *moralem*. *Naturalis* est directio, seu ordinatio, et gubernatio rerum mere naturalium, omnisque moralitatis, adeoque et meriti incapacium, ut sunt cœli, stellæ, elementa, brutaque animantia. *Moralis* ea est, quæ in homines et Angelos, actuum moralium, hoc est, meriti et demeriti, virtutis et vitii, præmii penæque capaces, exercetur. Naturalem Deo inesse, ex eo constat, quod, cum res mere naturales et ratione carentes, non nisi ex naturæ suæ principio, absque rationis cognitionisve ductu agant, et tamen a præstito sibi fine aberrant nunquam, necesse sit, dirigi eas, impellere ad fines suos vi quadam et potentia altiori, quæ utique aliud nihil est, quam Dei Providentia. Si enim, ut docet S. Thomas, res quæcumque, quæ ad finem tendit, illius maxime voluntati, directionique subordinata esse debet, ad quem finis ille potissimum pertinet; creata autem omnia Dei in primis bonitatem et gloriam, tanquam finem suum ultimum spectant; quis dubitabit inde sequi, Deum ad quem suamet gloria et bonitas omnium maxime pertinet, communi Providentia invigilare creatis omnibus, quibus non aliter, quam ad divinam suam gloriam utatur; siquidem, omnia propter semetipsum operatus est Dominus, ut testatur Scriptura; et alibi eadem dicat, creasse Deum homines in laudem et nomen, et gloriam suam. Jam vero Providentiam quoque moralem Deo inesse, quis negat? nemo sane, nisi forte credat, haud aliter Deum cum Angelis, hominibusque, atque cum brutis agere, itaque regere, ut nihil se ad arbitrii eorum libertatem accommodet, quod quam absurdum sit, quis non videt? PHILIPPUS D'OUTREMAN, in *Pædagog.* t. II, p. 1, c. III.

ACTUS. — Duo sunt præcipue actus, seu functiones Providentiæ divinæ, circa res creatas, *Creatio* et *Gubernatio*. Quod Creatio sit opus divinæ Providentiæ, patet primo, quia Mundus non est casu factus, sed certis-

simo consilio, et specialissimo decreto; atqui nihil est, quod potius sit dicendum opus providentiæ, quam quod absolute et peculiari decreto ad omnes rei circumstantias pertingente præfinitum est. Deinde, quia res omnes secundum suam essentiam conditæ sunt propter finem, tum proprium cuique, qui est conjuges operatio; tum communem omnium, qui est gloria Dei; itaque in sua essentia habent ordinem et habitudinem ad finem, qui ordo est impressio divinæ Providentiæ. Tertio, quia per creationem acceperunt vires, qualitates, temperamentum, locum, ordinem, et figuram, prout cuique congruebat ad suum statum, functionem, finemque proprium; atqui hoc nihil est aliud, quam convenienter ordinari et instrui ad suum finem; ergo est opus Providentiæ. Denique, omnis operatio tendens ad aliquem finem, est opus Providentiæ; atqui creatio est operatio primi et supremi operantis, qui omnia propter ultimum finem, qui est ipse operans, ejusque gloria, operatur. Itaque quod iste mundus istis corporibus constans, ea magnitudine, situ, qualitate, viribus, figuris, tempore, loco, ordine, sympathia, antipathia, præditis, non aliis, nec ex aliis aut aliter factus sit, est opus divinæ Providentiæ, omnia certo consilio facientis, et ad certos fines ordinantis. Quod etiam Gubernatio sit opus Providentiæ, per se notum est; sed multi actus hoc nomine continentur: nimirum conservatio, cooperatio, prædefinitio, permissio, impeditio multorum malorum, motio cœlorum, illuminatio naturæ rationalis, redemptio hominum, justificatio, remuneratio, punitio, de quibus singulis aliquid dicendum est. LESS. I, c. 1.

Conservatio primum locum obtinet in Gubernatione; nam primum munus gubernatoris est, conservare ea, quæ gubernanda suscepit, ne pereant; sic enim plane ab ordine et directione, qua in finem diriguntur, exciderent. Id. *cap.* III, *num.* 6.

Cooperatio primum locum obtinet in Gubernatione; nam sine divina cooperatione nulla res creata potest operari, ac proinde nec assequi finem aut in illum tendere, sed instar inanidis idoli, sensu, motu, et omnibus viribus defecti, stabit. Si Deus concursum suum subduceret rebus, cessaret motus cœlorum, et illuminatio orbis; cessaret elementorum et omnium contrariorum pugna; cessarent ortus et interitus rerum, vicissitudines temporum,

incrementa et decreta viventium, omnis alternatio, et motus localis omnis; cessarent in beatis visio beatifica, amor et gaudium omne, in damnatis omnis dolor et tristitia, in omnibus viventibus omnis intelligentia, omnis memoria, omnis volitio, omnis affectio, omnis imaginatio, omnis sensus, et motus vitalis omnis, neque ullum esset inter animata et inanimata, inter sentientia et sensus expertia, inter rationalia et irrationalia, inter beatos et damnatos discrimen, quod ad sensum boni vel mali, commodi vel incommodi attinet; sed omnia eodem modo se haberent, tanquam ratione, sensu, motu, vita, et vigore omni destituta. Hinc patet, quanti momenti sit hic concursus, cum inde pendeat tota beatitudo, et omne bonum naturale et supernaturale, et sine ipso simul perinde ac si non simus. Id.

Tertius actus pertinet ad Gubernationem, est *Prædefinitio*, seu *Decretum*. Est autem *prædefinitio Dei*, (Græci *προορισμος* vocant) *æternum Dei decretum, quo statuit, ut aliquid fiat in tempore, sive a se, sive a creatura*. Itaque est actus internus et liber divinæ voluntatis, respiciens objecta, quæ extra Deum sunt. Verum ut respicit primam rerum originem et conditionem, non pertinet ad gubernationem, neque inter actus gubernationis censi debet, sed ad primam institutionem, quæ ea, quæ gubernanda sunt, instituuntur; ejusque opus externum est Creatio, sed ad gubernationem pertinet, quatenus extendit se ad ea, quæ postea circa creaturam, vel a creatura agenda sunt. Notandum autem est, longe aliter esse prædefinita, quæ initio mundi a Deo sunt creata et instituta, aliter, quæ successu temporis in mundo erant futura. Quæ enim initio sunt instituta, prædefinita fuere absoluta et efficaci voluntate, ante omnem previsionem determinationis causarum secundarum cum omnibus suis circumstantiis et conditionibus; nimirum, ut fierent ista, non alia, tali momento, in tali spatio, tali mensura et forma, tali situ et ordine, talibus viribus et qualitatibus. Hæc omnia distinctissime ab æterna mente concepta, et sic absolute decreta, et ex vi æterni decreti initio mundi sic condita et formata sunt. Hoc tamen intellige de conditionibus rerum, quæ perfectionem insinuant, non quæ defectum; ut esse corruptibile, posse peccare, posse annihilari. Hæc enim non sunt per se intenta a Deo in rebus, sed permissa tantum, et quasi

necessitate materiæ obvenientia. Ideo enim res potest dissolvi, quia ex elementis composita est; ideo annihilari, quia ex nihilo; ideo peccare, quia non est sua regula, nec suæ regulæ necessario conjuncta; vel, si ulteriorem causam requirit, quia ex nihilo. Itaque ex vi intentionis divinæ res non sunt hujusmodi. Quæ vero postea fiunt in rebus, fere aliter præfinita sunt. Primo, quia fere præfinita sunt, supposita prævisione alicujus conditionis in causa secunda a libertate ejus dependentis. Hoc enim bona gubernatio postulabat, ut nihil in cursu primæ institutionis mutaretur, nihilque novi adderetur, nisi ex aliqua causa de novo exorta; quæ causa non poterat esse, nisi ex libero arbitrio; reliqua enim omnia sequenter necessario, ex prima institutione. Deinde, non ita absolute, sed multa sub conditione, et cum assidua dependentia a determinatione voluntatis creata. Tertio, in plurimis adia-phorum est Deo, sic an sic res fiant. Præcipue autem difficultas est de operibus bonis, quomodo a Deo sint prædefinita; ex modo enim prædefinitio illorum, facile intelligi poterit, quomodo indifferencia, et perique effectus rerum naturalium prædefinitis sint. Duobus autem modis possunt opera bona dici prædestinata et prædefinita. Primo, prædefinitio non absoluta, sed conditionata, idque ante previsionem determinationis nostræ voluntatis. Desiderat enim vehementer, ut opera bona faciamus, et in hunc finem nos excitat variis modis internis et externis. Secundo, prædefinitio absoluta supposita previsionem nostræ determinationis, vel ea comitanter se habente. Cum enim ante prævisionem nostram determinationem prædefinita nostra bona opera ex hypothesi, si nostra voluntas se ad illa velit determinare; posita illa hypothesi, illa prædefinitio conditionata transit in absolutam, et fit efficax, ita ut simul cum nostra voluntate influat in opus. Mala tamen non sic vult, ne sub conditione quidem; quia non desiderat ea fieri, neque ut illa fiant, vires et concursus præbet, nec ullo modo approbare potest, sed tantum permittit, juxta illud Habacuc I. *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non potes*. Ne videas, id est, ne approbes, ne velis aliquid, quod sit iniquum, et legi divinæ contrarium. Hoc autem posteriori modo prædefiniri opera bona, communis est Theologorum sententia. Idem. c. v.

Quartus actus ad Gubernationem pertinens est *Permissio*. Est autem permissio proprie non actus internus in Deo, sicut decretum, sed externus, accepto nomine actus late, ut comprehendit etiam liberam non agere. Aliud enim est, permittere; aliud, velle non impedire. Alioquin, si permittere esset formaliter velle, cum dicimus: Volo permittere, esset reflexio voluntatis super suum actum, et significarem nos habere volitionem volitionis non impediendi, quod non est verum; tantum enim significamus, nos habere volitionem non impediendi. Est igitur permittere idem, quod non impedire, cum tamen facultas impediendi suppetat. Pertinet proprie ad ea, quæ vel displiceant (in quibus subest aliqua impediendi ratio) vel sunt adiaphora, ita ut non curemus, fiant, nec ne; sic fiant, an aliter, etc. Nemo enim dicitur proprie permittere fieri, quæ fieri cupit. Itaque, ut proprie et in actu secundo aliquid dicatur permitti, requiruntur quinque. Primo, ut displiceat permittenti, vel illi sit adiaphorum, ut dictum est. Secundo, ut sit eventurum, nisi causa impediatur; quod enim non est eventurum, proprie non est permissum, nisi in actu primo, quatenus causa non fuit impedita, quo minus posset illud, sicut alia facere, vel producere; quo modo Deus dicitur sinere res agi suis motibus, dum illas non impedit, quin secundum naturæ suæ conditionem quilibet operentur; quo etiam modo ex consequenti, et secundario sunt permissa multa mala, quæ homo potest facere, et non facit. Tertio, ut sciat eventurum nisi ipse impediatur; si enim nesciat eventurum, non potest dici voluntarie, et in particulari permissum. Quarto, ut adsit facultas impediendi; improprie enim dicimur permittere solem moveri, cælum pluere, etc. Quinto, ut nobis, vel voluntarie omittas impedire; sive ut te non opponas, sed sinas rem fluere suis motibus; qui enim se opponit, et conatur impedire, non dicitur permittere, etiamsi res eveniat. Quia vero hæc permissio in peccatis præcipue locum habet, ideo, ut melius percipiatur, considerandum est, dupliciter posse aliquod malum permitti. Primo, ex desiderio, ut eveniat, nimirum ut inde habeas occasionem alicujus boni eliciendi; ut si medicus permittat morbum ingravescere, ut ex curatione plus lucretur, vel artem suam magis ostendet, et tum ipsum malum directe est volitum, ut sit occasio illius boni. Secundo, non ex desi-

derio, ut eveniat (imo displicet, si evenierit) sed ob aliam causam, v. gr., ne videaris importunus (quo modo, qui aliorum curam gerunt, nonnulla interdum permittunt); vel ut cognoscas conditionem hominis; ut cum pater permittit filium furari, ut ejus indolem exploret, et, si furetur, corrigat. Hoc modo Deus permittit peccatum, et si summopere illud displiceat; habet enim justissimam causam permittendi, ut ante dictum est; nimirum, ut res sinantur agi suis motibus; et vires, quas ab ipso acceperunt, sponte in opus exerant. Ob hanc tamen causam (quæ est ejus bonitas) tantum malum non permitteret, nisi sciret ex illo aliud bonum elicere; et ita hoc bonum est causa non finalis, sed sine qua non istius permissionis, quod aperte indicat S. Augustinus. Idem c. vi.

Quintus actus Gubernationis est, *malorum malorum Impeditio*. Tot enim et tanta mala, posito semel peccato, a causis creatis irruerent, ut nisi per divinam Providentiam impediarentur, brevi mundum perderent. Ac primum infinita mala impedit, quæ quisque in se ipso esset facturus, et quibus suam animam gravissime damnaturus esset. Nam, ut inquit S. Augustinus: Nullum malum facit homo, quod non faceret alius homo, nisi cum custodiret gratia illius, qui pro nobis factus est homo. Quisque id in se ipso facile advertit, cum variorum peccatorum occasiones propinquas vel remotas, in quibus aliquando fuit, considerat. Itaque gratiæ divinæ imputare debet non solum bona, quæ fecit, sed etiam mala, quæ vitavit; ut, quod in hæreses non incidit; quod libidinibus barathrum vitaverit; quod homicidia, furta, sacrilegia, etc. non commiserit. Nisi enim Deus hominem a pueritia protegat, occasiones malorum avertat, salutaria inspiret, et cursum vitæ dirigat, facile in quævis peccata incidit. Secundo, impedit infinita mala, quæ Diabolus esset illaturus. Unde Dominus, Luc. xxii, ait: « Simon, Simon, expetivit vos Satanas, ut cribaret tanquam triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. » Tanta enim est Diaboli potentia, ut facile omnes mortales posset pervertere, omnem religionem extinguere, omnia sacra et cultui divino dicata vastare, et omnia hæc inferiora turbare, miscere, perdere; nec deest ei ad hoc intensa voluntas; sed per divinam Providentiam furor illius tanquam vinculis quibusdam cohibe-

tur, et potentia comprimitur, ut ne hilum quidem amplius valeat, quam Deo manum suam laxare placuerit, ut perspicuum est ex historia S. Job, cui absque peculiari Dei concessu ne minimum quidem nocere poterat, non solum in corpore, sed neque in rebus externis et possessionibus; et ex historia legionis Dæmonum, quæ expulsa ab homine rogavit Dominum, ut permetteret invadere porcos, Matthæi viii, et Lucæ viii. Ita enim a Deo continentur, sicut furiosi canes, vel leones, quos moderator sic constrictos tenet, ut nihil possint, nisi quantum ipse permittit, vinculum laxando, vel contrahendo. Simili modo continet vim impiorum, ne Ecclesiam evertant, et omnia sua impietate inficiant. Lessius c. vii.

Sextus actus Gubernationis est *calorum Motus*, per hanc enim totam naturam corporalem maxima ex parte gubernat; in qua motione quatuor potissimum sunt consideranda; velocitas, varietas, æqualitas, effectus. *Velocitas* est pene incomprehensibilis; nam sol, juxta Astronomos, singulis horis plus quam undecies centena millia miliarum peragit. Una vero stella spheræ octavæ circa Æquinoctialem, eorundem Astronomorum judicio, una hora percurrit supra 42, milliones miliarum, quantum videlicet eques, quotidie 40, miliaria percurrens, annis bis mille nongentis vix conficeret; quanta igitur suprema spheræ mobilis erit pernicitas? Nam hæc incomparabiliter est altior, cum Astronomi demonstrent duos cælos inter illam et octavam intercedere. *Varietas* quoque est mira; singuli enim planetarum orbis suos habent peculiare motus, tardiores vel celeriores, suisque temporibus et momentis constitutis ambitus suos peragunt; et cum singuli suo motu ab Occidente tendant in Orientem, nihilominus a primo mobili rapiuntur omnes quasi in contrarium, nimirum ab Oriente in Occidentem. Hic tamen raptus proprios illorum motus non impedit, nec perturbat; sed optime cum illis ita contemperatur, ut uno tantum motu cieri videantur. *Æqualitas* est prorsus admiranda; nulla enim tot sæculis anomalia est notata, sed semper eodem tenore, et pari celeritatis mensura, procedunt. Et quamvis planetæ videantur habere interdum motus inæquabiles ratione epiclyclorum et majoris vel minoris elationis supra terram, tamen hæc non est vera inæqualitas, sed solum respectu centri terræ;

Nam et ipsi epiclyci semper eadem velocitate circa centrum suum, et orbis deferentes circa suum aquabiliter gyranter, nullo unquam tempore vel ad momentum quiescunt, nullo velocius aut tardius procedunt; sed eodem tenore, eadem semper pernicitate circumvolant. *Effectus* cælestium motuum sunt omnes pene corporales motus, et mutationes rerum, quæ in hoc mundo elementari fiunt. Excipio illos motus, qui a libero arbitrio, et aliquos, qui ab imaginatione animantium pendent, quamvis et horum multi etiam in illos motus, veluti in causas, etsi non cogentes, tamen inclinantes, referri possint. Ab illis igitur proveniunt venti et turbines, tonitrua et fulmina, nives et grandines, nubes et pluvie, aestus et frigora, siccitates et inundationes, salubres aurae et pestilentes, tot incendia et phasmata in sublimi, tot colores et picturæ in nubibus. In mari agitatio illa, qua instar viventis assidue se totum nunc in hanc, nunc in illam partem, in immenso alveo suo commovet; præter infinitas tempestates, quibus usque ad innum barathri delibescere, et mox ad nubium celsitudinem assurgere videtur.

In terra tot exustiones et subterranei ignes, tot tremores, tot conclusi spiritus, mugitus, et erumpentes horrendi fragores; tot fontes et flumina (hæc enim duo, nisi aqua pluviali vel nivali per altiora loca colata, non perpetuantur); tot silvæ et loca deserta. Item omnia quæ in terræ visceribus gignuntur; tot nimirum abstruse opes, tanta vis auri et argenti, tanta stanni, æris, ferri ac plumbi, et gemmarum omnæ generis. Et quamvis omnino credibile sit, hæc ab initio fuisse a Deo suis locis condita, tamen non videtur dubitandum, quin vi cælestium corporum ibidem possint succrescere et augeri, materia vicina et intermixta sensim in illam naturam excocta; experientia enim constat, latomias longi temporis progressu a natura restitui, et vicina lapidescere. Ibid. c. viii.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Extendes cælum sicut pellem, qui legis aquis superiora ejus. Qui facis Angelos tuos Spiritus. Qui fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in sæculum sæculi. Qui emittis fontes in convallibus, inter medium respectu centri terræ;

transibunt aque. Rigans montes de superioribus suis; producens fenum jumentis, et herbam servituti hominum, ut educas panem de terra. Quam magnificentia sunt opera tua, Domine! Omnia in sapientia fecisti, omnia a te expectant, ut des illis escam. Ps. ciii.

Attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. SAPIENT. VIII. 4.

Constituiti eum super opera manuum tuarum, omnia subiecisti sub pedibus ejus. Ps. viii.

Considerate corvos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, et Deus pascit illos. LUC. XII.

Ne solliciti sitis animæ vestre, quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini; nonne anima plus est, quam esca; et corpus plus, quam vestimentum? MATTH. VI.

Junior fui, etenim senii, et non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem. Ps. lxxxvi.

Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quia ipsi esse cura de vobis. I. PERN. v.

Facta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet; nec dabit in æternum fluctuationem justo. Ps. liv.

Super vias pascentur, et in omnibus planis pascua eorum. Non esurient, neque sitient, quia miserator eorum roget eos, et ad fontes aquarum potabit eos. Is. xlix.

Omnes viæ tue paratæ sunt, et tua judicium in tua Providentia posuisti. JUDIT. IX.

Prævenit me in die afflictionis meæ, factus est Dominus firmamentum meum; liberavit me, quia complacuit ei. II REG. XXII.

Quoniam Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Ps. xc.

Interroga jumenta, et docebunt te, et volatilia cœli, et indicabunt tibi, et enarrabunt pisces maris. Quis ignorat quod omnia hæc manus Domini fecerit? JOB. XII.

Quis præparat corvo escam, quando pulli ejus clamant ad Deum, eo quod non habeant cibos? JOB. XXXIX.

Considerate lilia agri, quomodo crescunt, neque nent, neque laborant. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est, sicut unum ex istis. MATTH. VI.

Non est alius Deus, quam tu, cui cura est de omnibus. Tu autem Dominator virtutis cum tranquillitate judicas, et cum magna reverentia disponis nos; subest enim tibi, cum volueris, posse. SAP. XII, 13 et 18.

Nonne duo passeret asse veniunt, et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro. MATTH. X, 19.

Tua autem, Pater, Providentia ab initio cuncta opera gubernat. SAP. XIV, 3.

EX SS. PATRIBUS ET DOCTORIBUS.

Existentia Providentia.

Quidquid cœli micat, radiat, et resplendet ornatus; quidquid terra fragrat in floribus, sapit in fructibus, in animantibus gaudet, nostri amore factum, nostræ addictum est servituti. S. CHRYSOLOG. s. 69.

Omnia facit Deus, atque immutat; et veluti per circulum universum hunc mundum gubernat, ita ut ex aere aqua, ex aqua terra, ex terra ignis producat. S. GRÆG. NAZ.

Orat. I. Apol.

Pascet te, qui fecit te. Qui pascit latronem, non pascet innocentem? Pascet te, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos. Si pascit damnandos, non pascet liberandos? S. AUG. in Ps. LXI.

Deus est, qui per singulos dies incrementa corporis tui facit, te non intelligente; si ergo in te ipso quotidie Dei Providentia operatur, quomodo in necessariis tuis cessabit? Si autem vos cogitando, modicam partem corpori vestro addere non potestis, quomodo cogitando salvandi estis in toto? AUCTOR *Operis Imperfecti*.

Si rem tantillam vestra sollicitudo non potest, scilicet augere nonnihil staturam corporis, quomodo poterit corpus in vita servare, quantavis annonæ, opumque congesta copia, nisi adspiret Providentia Dei?

Omnem curam vestram super Dominum mittite; prorsus vos ipsos totos projicite in illum. De ipsis capillis nostris securitatem nobis dedit. *Amen dico vobis*, inquit, *et capilli capitis vestri numerati sunt*; capilli nostri numerati sunt Deo, quanto magis mores nostri, cui sic noti sunt capilli nostri? Videte, quia nec minima nostra contemnit Deus; nam si contemneret, non crearet. Nam et capillos nostros ipse utique creavit, et numeratos habet. Sed modo cum sunt, inquis, forte peribunt? Et hinc audi vocem ejus: «Dico vobis, capillus capitis vestri

non peribit.» S. AUGUST. ser. VI. de *Verb. Dom.*

Constanter Deo crede, eique te totum committe, quantum potes; ipse enim te ad te sublevare non desinet, nihilque tibi evenire permittet, nisi quod tibi prosit, etiam si necias. Id. c. XV. *Soliloq.*

Mundi unus est rector, inquit D. Cyprianus, qui universa, quæ sunt, verbo jubet, ratione dispensat, virtute consummat. S. CYPR. VII. *quod Idola non sunt Dii*.

Voluntas Dei est prima et summa causa omnium corporalium motionum; nihil enim fit visibiliter et sensibiliter, quod non de invisibili et intelligibili summi Imperatoris aula, aut præcipiatur, aut permittatur, secundum ineffabilem justitiam præriorum atque poenarum, gratiarum et retributionum, in ista totius creature amplissima quadam, immensaque Republica. S. AUG. in *Senten.*

Sic Deus intendit singulis, ac si vacet a cunctis, et sic omnibus simul intendit ac si vacet a singulis. S. GREG. I. II. *Mor. c. XIX.*

Quam ob causam mala in hoc mundo Deus fieri permittat, nolo a me requiras; homo sum, et non intelligo; secreta Dei investigare non valeo, et ideo etiam tentare formido, quia, et hoc ipsum genus sacrilege temeritatis est, si plus scire cupias, quam sinaris. Sufficit tibi, quod Deus cuncta a se agi atque dispensari testetur. Et sicut plus est Deus, quam omnis humana ratio, sic mihi plus videri debet, quod a Deo cuncta agi cognosco. SALVIANUS, *Contra gentes*.

Non solum homines, sed etiam apes atque formicæ quasumque res faciunt, et ante quam faciant, meditantur, et postquam fecerint, non negligunt, sed diligentissime curant, tractantque. Quis ergo tam furiosus, ut cum Dominum creatorem omnium nonneget, gubernatorem neget? Et cum Auctorem esse fateatur, dicat negligere, quæ fecit? *Ibid.*

UTILITAS. — Quod Deus odit, existere non vult. Ea ergo, quæ sunt, diligit. Diligit igitur hominem. Quod autem amat aliquis, ei vult prodesse. Deus igitur prodest, immo quia bonus est, ideo prodest. Bonum enim nihil aliud facit, nisi id, quod prodest; non est autem aliud sua sponte prodesse, quam esse de homine sollicitum. Deus autem hominis curam gerit, et de eo sollicitus est. CLEMENS ALEX. in *Pædag.* l. III. c. VIII.

Justi viri securitas recte leoni comparatur, quia contra se cum quolibet insurgere conspiciat, ad mentis suæ confidentiam redit, et scit, quia cunctos adversantes superat. S. GREG. I. XXXI. *Mor. c. LXIII.*

EXEMPLA SACRA.

Collestis sponsus S. Catharinæ Senensi dixisse legitur. Cogita tu de me, quia ego cogitabo, et sollicitus ero pro te. MANST. disc. VI, n. 8.

In vita Sancti Felicis Nolani scribitur quod, dum persecutores ipsum ad poenas, et tormenta quærent, hi ipsum in foro obvium habentes, nec tamen cognoscentes, interrogarunt, an Felicem Presbyterum cognosceret? Qui seipsum ex facie non cognoscere, veraciter respondit, quia nullus hominum semetipsum in facie aspicere potest.

Ab illis itaque recedens in locum quemdam abditum vetustorum et ruinosorum murorum sese abscondit. Quia vero ministri Sathanæ tandem intellexerant, illum ipsum Felicem esse, quem in foro allocuti fuerant, eundem quaque versum studiosè requirentes, tandem maceriam illam, in qua S. Felix absconditus latebat, ingressi sunt; Deus autem, ut, quam in defendendo servo suo providus esset, perspicue ostenderet, subito fecit ab araneis telam quamdam contexti adeo densam, ut ipsum locum illum ingressum fuisse, minime suspicari potuerint. Ac proinde ipsis retrogredientibus Sanctus Felix salvus evasit. Id. disc. XII, n. 3.

In vita Sancti Gregorii, Episcopi Agrigentini, scribit Surius, quod ejus æmuli, qui in Clero ipsius primariam obtinebant dignitatem, ut prædicto Episcopo calumniam struerent, impudicam quamdam feminam subornarunt, ut Episcopo nocturno tempore ad Ecclesiam pro Matulino cum aliis cantando descendente, ipsa in Episcopo lectum se reciperet; demum vero officio divino absoluto, cum æmuli ipsius una cum aliis Episcopum ad cubile suum redeuntem associarent, mulier hæc conformiter pacto statim e lecto exiliens, Episcopum tamquam virum carnalem, sacrilegum, et scandalosum accusavit; quia fama non solum impleta est tota civitas Agrigentina, verum etiam accusatio ipsius huc Romam ad Papam pro tempore sedentem delata fuit, a quo proinde velut reus in vincula e catenas conjicieba-

tur; sed ecce Dei Providentia ejus manifestavit innocentiam. Siquidem Sancti Apostoli Petrus, et Paulus eidem S. Gregorio nocturno tempore in carcere apparentes, ejus ruperunt vincula et catenas, ibidemque frequentibus visionibus cœlestibus consolaturs plurima patravit miracula. Dæmon vero impudicam illam feminam ingressus est, eamque tenaciter possedit, donec in Concilio centum et quinquaginta Episcoporum calumniam sancto Episcopo factam, falsam esse confessus, tandem per orationem Sancti Gregorii liberata fuit. Impostores autem, juxta vaticinium Jeremiæ, dicentis: « Denigrata est super carbones facies eorum; » acerbis penis fuere plexi, et S. Gregorius cum summa gloria sua a Summo Pontifice fuit absolutus, ejusque summa virtus, et sanctitas toti mundo fuit manifestata. SERIUS, *Julii*, 23.

In vita S. Eustachii potius, quam in qua-cumque alterius Sancti vita, admiranda cernuntur divinæ Providentiæ specimina; siquidem cum conjux ipsius per illatam a nautis violentiam ei erepta, et peregre abducta fuisset, filii quoque ejus a duarum ferarum dentibus apprehensi, separatim abducti fuerunt; eumque ipse prorsus ignotus apud rusticum quemdam latitaret, ut ejus agros excoleret, Deus ipsum denuo Imperatori Romanorum manifestavit, a quo anxie quesitus, ac tandem inventus in pristinam Ducis generalis militiæ suæ sublimem dignitatem restitutus fuit. Cumque Eustachius Imperatorem per gloriosas victorias, et triumphos condecoraret, contigit, quod uxor ejus, nec non filii ipsius eodem tempore redierint; hi quidem sani, salvi, et incolumes; illa vero ab omni pudicitia suæ periculo illæsa et immunis conservata, qui omnes tandem cum S. Eustachio martyrio coronati fuerunt. MANSI, l. c. in. 7.

P. Cæsar Franciotti, Religiosis Matris Dei Lucensis Sacerdos, in libro, quem de Corporibus Sanctis, quæ in civitate Lucensi requiescunt, in annotationibus de B. Sita, vidua, sequens narrat factum, quod suo tempore, anno 1605. Neapoli accidisse scribit. Erat enim mater quædam, quæ filiam habebat nubilem, sed ad extremam usque paupertatem redactam; eumque nihil ad laborandum habentes, per proprios sudores vitam sustentare non possent, præ fame fere mori cogebantur; jam enim omnia usque ad telam, qua calcitra straminea, in qua per

noctem decumbere solebant, obtegebatur, divendita erant. Unde tam mater, quam filia ad divendam quoque honestatem, et pudicitiam suam vehementer instigabantur; sed obstitit timor Dei; ita ut mori potius, quam propriam conscientiam quovis etiam impudicitia, vel cujusvis alterius culpæ nævo maculari sinire decreverint. Porro filia aliqua a matre diffidentia verba pronunciari audiens, graviter affligebatur, adeo ut animam ipsius penetrare viderentur; seque per orationem ferventem Deo unice commendans, sæpius vocem quandam cordi suo acclamantem, et hæc verba suggerentem audivit: Præscinde capillos tuos, eosque vænum expone; hi enim ad minus per aliquot dies victum tibi subministrabunt. Erant enim capilli ejus coloris aurei, et raræ pulchritudinis. (At vero, Incarnata Sapiëntia per capillos Providentiam suam denotavit, inquit: « Vestri capilli capitis omnes numerati sunt; multis passeribus pascendis curam habet, multo magis pro illis sollicitus erit, qui in ipsum confidunt. Capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Huic autem voci et impulsibus internis pauperula virgo prompte obtemperans, omnes sibi capillos præscidit, tametsi a matre sua ob id acerbè reprehenderetur, quæ eos præcisos ad forum tulit vendendos. Cumque in foro capillaturam filia in manibus tenens staret, non causaliter, sed ex divinæ Providentiæ dispositione servus ejusdam magni viri nobilis pertransiit, qui ejusmodi capillos querebat, hosque in hujus mulieris manu videns, pariterque admirans, eandem ad domum prædicti nobilis secum conduxit, qui ex curiositate, cujusnam hi capilli essent, requisivit, quæ respondit: Filia meæ capillatura est. Cui subintulit nobilis: Ergone facta est Monialis? Nequaquam; respondit mater, sed ex eo ut ego, et ipsa panem habeamus, quo vesceremur. Dedit igitur nobilis pactum pro capillis matri pretium, simulque cum illa servum suum misit, ut is videret, si revera tali mendicitate gravarentur, eumque servus ad dominum reversus, miserum domus illius statum retulisset, simulque dixisset, filiam illam ipsissimam esse modestæ, honestatis, et pudicitia effigiem, nobilis quoque ad eandem pauperem domum se contulit, divinæ Providentiæ periodos stupefactus intuens, filia congruam consignavit dotem,

ut honestum inire matrimonium posset. Cumque sæpe dictus nobilis reversus, casum hunc multis nobilibus aliis retulisset, hi simul congregati, fraternitatem quandam, quæ a pietate nomen habet, instituerunt, cujus precipuum institutum hoc est, quod scilicet puellis in simili necessitate de pudicitia sua periclitantibus, honeste dotis subministratio subveniat, et spatio duorum dierum hunc in finem duo millia sentorum congregarunt.

In libro primo Esdræ observandum, quod Esdras in patrocinium, et tutelam Dei confisus dixerit: « Erubi enim petere a Rege auxilium, et equites, qui defenderent nos ab inimico in via, qui dixeramus Regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui querunt eum in bonitate, et imperium ejus, et fortitudo ejus, et furor super omnes, qui derelinquant eum. » ESDRAS, l. I, c. VIII, 22.

Beatus Petrus Damianus narrat, virum quemdam e Lombardia oriundum, una cum conjuge sua ex devotionis instinctu Romanam ad loca Sancta veneranda proficiscentem, cum ad lacum pervenisset, ingressum fuisse in navim, pro comparando sibi pisce, serotino tempore manducando, pisce autem comparato e navi egressus, marsupium sibi cecidisse deprehendit, unde conjux ejus graviter afflicta fuit, ipse vero divinæ se voluntati conformans non dolebat. Porro remanserant ei in sacculo sex libræ monetæ Lucensis. Unde omnem suam confidentiam in Deum reponens, largitiæ ab eodem fuit remuneratus, juxta illud Apostoli: « Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. » Etenim cum circa vesperam hospitium suum non procul a lacu illo accepisset, itineris sui comites affatus dixit: Quia hic lacus tam notabile damnum nobis intulit, convenit omnino, ut pro nostro solatio coena solito lantiori potiamur. Et conversus ad accolæ: Quis, ait, mihi distracturus est duodecim numismatum piscem? Cui piscator assistens præsto, respondit: Venalem profecto piscem optimum habeo, sed quindecim procul dubio mihi denarios numerabis si eum tibi vendicare volueris. Quam ille summam non cunctatus exsolvit, emptumque piscem uxori, ut esculentius pararet, injunxit, quem mulier, ut exenteravit, in intestino ejus folliculum cum viginti quatuor Papiensis monetæ solidis reperit. Tunc omnes, qui aderant, in commune gratias conferunt, et

succedentibus sibi jacturis semper in Deo spem esse ponendam, indubitanter agnoscunt. S. PETRUS. DAM. l. VI, c. xxv.

In vitis Patrum eremi de Abbate Frontone legitur, quod, cum se una cum septuaginta aliis Monachis in sterlissimam quandam recessisset solitudinem, ibidemque omnes contemplationi dedit, ingentes in Spiritu facerent progressus, Deus fiduciam illorum experiri volens, disposuit, ut panis, et quævis alia sustentatio iisdem deficeret. Monachi igitur ad imitationem populi Hebræi, Abbati detrahere cœperunt, et contra illum murmurare, eo quod illos e civitatibus e ductos, in vastam illam secum conduxisset solitudinem, quia, ut Psalmista ait: « Si non fuerint saturati, murmurabunt. » Unde jam omnino ad redeundum in civitatem sese resolverant. Sanctus quidem Prælati sæpius eos ad sperandum in divinam Providentiam animare contendit, sed quia jejenu venter non audit verba libenter, in proposito deserendi locum persistebant. Deus igitur, ut illis, quam sit liberalis et provida manus ejus erga illos, qui fideliter ipsi serviant, ostenderet, Angelum quemdam ad virum divitem expedit, qui ei in somno constituto diceret: Tu epularis in divitiis splendide, et servi mei in eremo indigent pane. Hic igitur divitem hunc a somno excitatum monuit, ut divitiarum suarum partem servis Dei impertiretur; qui expergefactus visionem habitam cum nonnullis amicorum suorum communicavit, ab hisque, de eo quod factu sibi opus esset, consilium expetiit, quale tamen nullus illorum suggere ei potuit. Nocte autem consequente Angelus reversus, propter moram exequendi illud, quod ei impositum fuerat, illum reprehendit, pariterque percussit. Unde amicus suus de novo consultus, suam ei fuit, ut, si hæc ab Angelo ei insinuata commissio a Deo procederet, hunc in modum eandem exqueretur. Nimirum septuaginta camelos suos, quos ad manum habebat, annona sufficienti onustos, sine ullo hominum duce in desertum ageret, futurum enim fore, ut ipsemet Deus dux eorum esset. Dictum, factum, nam sexaginta quinque camelos variis rebus comestibilibus onustos, et quinque alios feno et stramentis pro eorumdem jumentorum pabulo bene provisos destinavit, et in desertum ageravit, qui intra spatium quadridui sub horam nonam ad Monasterium Sancti illius Abbatis feliciter pervenerunt. Ubi, ut quilibet

sibi facile imaginari potest, maximus fuit Religiosorum illorum júbilus, adeo liberalem in se divinam Providentiam videntium, quæ pusillanimitatem illorum condemnavit. *MANSI*, disc. IX, n. 2.

Sanctulus, cum non haberet, unde multos operarios, Ecclesiam quamdam Sancto Laurentio sacram restaurantes, sustentaret, ad furnos quosdam accessit, in quorum uno panem inventi, cumque omnem adhibuisset diligentiam sciendi, cujus panis ille esset, nec illius invenisset dominum, eundem inter laborantes divisit; sed in ejus manibus adeo crevit, ut, teste magno Gregorio, per decem dierum spatium omnibus satiandis sufficeret. *S. GREG. I. III, Dial. c. XXXV.*

In vita servi Dei Camilli de Lellis, qui, eodem sæculo vivens Religionem Clericorum ministrantium infirmis fundavit, legitur, quod, cum die quadam Fratres ejus ingenti premerentur penuria, jamque ex laboribus fatigati, et famelici, non haberent, quod manducarent, ipse ad Crucifixum quemdam se convertens eidem dixerit: Adjuva me, quia potens es hoc facere; succurre pauperi huic familie! Vix hæc dixerat, cum subito audierunt sonantem campanellam portæ, ubi vir quidam omnibus ignotus comparuit, qui trahens ad partem P. Camilli, ab eo petiit, an pecunia indigeret? Qui, cum ei, quam paterentur, exposuisset necessitatem, vir ille rursus interrogavit, quantum pecunia vellet? cui cum Camillus dixisset, tres centa scuta, abiit vir ille, moxque rediens petitam ei pecuniam numeravit, neque deinceps unquam seiri potuit, quisnam vir ille fuisset, vel unde venisset, aut a quo missus fuisset. *Vita*, l. II, c. XI.

P. Marcellinus, qui sonora Evangeliorum tuba existens, Romæ in Ecclesia Araacelitana cum Spiritu Apostolico prædicabat, tempore extremæ annonæ caritatis, quæ, an. 1590, Italiam affligebat, publice in pulpito confessus fuerat, quod Conventus ille, in quo aliquot centeni Religiosi Deo serviebant, illo tempore plus, quam aliis fertilioribus annis pane candidissimo abundavit ejus tunc penuriam patiebantur familie illius civitatis præcipuæ. Nimirum verificabatur tunc Propheticum illud oraenum: « Non vidi justum derelictum, nec semen ejus quarrens panem. » *MANSI*, disc. VIII, n. 3.

Petrus Consalvus, Dominicanus, cum loca inculta et sterilia inhabitaret, quotiescumque ei libebat, ad ripas fluminis Mignuli in Gal-

licia accedens advocabat pisces, qui prompte comparentes in prædam se ei obtulerunt, ex quibus, quantum satis erat, capiebat, cæteris in eodem loco remanentibus, nec recedere volentibus, donec ab ipso benedictionem et abeundi licentiam obtinuissent. Idem servus Dei cum die quadam per præruptos et arduos montes ad visitandum infirmum quemdam presbyterum abiisset, duobus aliis sociis stipatus, hosce defatigatos et famelicos esse animadvertens, immo, et de se conquerentes audiens, quod de victu illis providendo non cogitaret, sanctus vir Dei eisdem dixit: Respicite post lapidem illum, qui secus viam jacet. Quod cum fecissent, duos invenerunt candidissimos panes mundæ cuidam mappulæ ex subtili lino contextæ involutos, nec non vasculum vino delicatissimo refertum. *Ibid.* n. 3.

Maximilianus II, quando res adversæ animi sollicitabant, conceptum a se symbolum proferebat: « Dominus providebit. » *DREXEL. I. V, Heliotrop.* c. vi.

S. Monegundis ad illam vite sanctioniam nunquam pervenisset, nisi eam divina Providentia per varias ambages illuc duxisset. Duas habuit filias Monegundis excellentis formæ v'rgines, quibus omnem curam et amorem impendit mater, tunc temporis parum pia. Hanc peccandi illecebram amoliri placuit divinæ Providentiæ. Ita ambe filię prematura morte sublatae sunt. Mater suo ipsa funeri velut superstes, omnem odiisse vitam, capillos vellere, lecerare genas, omne doloris solatium spernere, nec aliud velle, quam filias celerrime sequi moriendo. Postquam lacrymis nonnihil egestus dolor est, luctu jam remittente, compos sui facta Monegundis: An non, inquit, insigniter fatua sum, quæ divinæ Providentiæ tam contumaciter reclamo? Quid ego? An nesciebam me gemisse filias mortales? An ad hoc natae sunt, ut mori non possent? Dei Mater, Dei Filius, homines Deo charissimi moriantur, et ego indignor filias meas desissee vivere? Quæ fors an ideo modo morte occubuerunt, ne succumberent vitiiis! Quid igitur meis querelis Deum incesso, qui nihil potest mali velle? Quin stultam hanc lamentationem finio, et in divinæ voluntatis ac Providentiæ sinu me totam compono? Ita dixit, ita et fecit. Mundum res suas habere jussit, Deo deinceps omni conatu servitura. Hanc vite mutationem Superis placuisse, miracula manifestum fecerunt; Monegundis namque

plurimos ægrotorum, sine pharmacis consavit, Gregorio Thuronensi teste. *S. GREGOR. Thuron. de Glor. Conf.* XXIV.

Robertus, primus Molimensis Abbas, divinæ Providentiæ studiosissimus cultor, quidquid potuit, in pauperes erogavit. Fuit, ut duobus mendicis ante fores expectantibus duos panes jubere dari; ac œconomus se opponere, et nec in prandium quidem suffecturam annonam, dicere. Quid ergo, inquit Robertus, prandebimus? Nescio, ait œconomus. Subiit hic viro sancto, aliquid tenacitate male provida recondi. Igitur re divina peracta, cum signum daretur ad mensam, seiscitatus est Abbas, unde panes allati essent? Paucos, inquit obsonator, pro nobis reservavi. Robertus religiose exandescens panes omnes in canistrum jussit colligi, et mox ad mendicos foras efferi, et ad suos versus: Ne, inquit, parendi contumacia, et diffidentia domi nostræ latius grassentur, jejuniæ et fames docebunt nos Deo fidere. Volebat Robertus, ut sui omnes a liberalissima Dei Providentiâ toti penderent, velut infans a matris uberibus. *DREX. I. I, c. VIII, § 4.*

Illustrissimum et hoc divinæ Providentiæ argumentum fuit, quod plures commemorant, Cyrus Panopolites, Poeta nobilissimus, Princeps architectorum, pace et bello insignis, quam enim sapiens, tam etiam fuit industrius; sed, quod unum illi deerat, nondum Christianus. Hic in Eudoxiæ Imperatrici Augustæ familiaritatem sese insinuans, tantam sibi gratiam sua poesi conciliavit, ut ab Imperatore Theodosio Juniore proximus, urbi, et prætorio præfectus, Patricius, Consularis, summis denique dignitatibus fulgeret. Simul tamen variis et acerbis casibus vir iste jactatus est, et demum perisisset, nisi naufragium fecisset, quo alii solent perire. Nam magna Dei Providentiâ e summis, alea vertente, ad ima dejectus est. Siquidem ea re, quæ apud cives magnam gratiam colligit, apud Imperatorem non mediocriter offendit. Verum saluti fuit, quod esse credebatur exitio. Cum enim Cyrus Constantinopolis veteres muros demolitus, duobus intervallis additis, alios intra sexagesimum diem extruxisset, populus inauditi operis festinatam pulchritudinem obstupescens in Circo, præsentem Imperatorem exclamavit: Constantinus condidit, Cyrus instauravit. Vulneratus his vocibus Imperator, Cyrum sub eo prælectu, quod Græcæ superstitionis cultor esset, Præfecti dignitate privari, et bona illius

publicari jussit. Accesserunt, et alia quoque calamitates. Uxorem Cyri Iliamque caco-dæmonem, invisus hospes, insecidit. Hæc quidem Cyro, invidia principis, ut videbatur, benignissima tamen Providentiâ Dei sic evenerunt, ut vim medicamentis obtinuerit tam multiplex calamitas. Qui enim inter tot signa atque prodigia, etiamnum Deorum cultor perseverabat, violento remedio curandus erat, et reddendus sanæ menti. Iraque Cyrus tot ærumnis pressus, ad Christianorum Deum confugere instituit, Sacris Christianis imbutus, et in Clericum attonsus, quoad vixit, Smyrnæ Pontificem egit. Gratias agit Cyrus divinæ Providentiæ maximas; sane perierat, nisi sic perisisset. *Id. c. VII, § 1.*

S. Paulus, primus Eremitarum, sexaginta annis a corvo dimidiatum panem efferente pastus fuit; utque certior in hoc Dei Providentiæ eluceret, accidit ut, superveniente S. Antonio novo hospite, integrum corvus ille panem administraret, Paulo tum dicente cum gratulatione condigna: Eia, Dominus nobis prandium misit vere pius, vere misericors! Sexaginta jam anni sunt, cum accipio quotidie dimidi panis fragmentum, nunc ad adventum tuum militibus suis Christus duplicavit annonam. *S. Hieron. in vita S. Pauli Eremitæ.*

De Providentiâ Dei monasterio S. Benedicti demonstrata hoc narrat miraculum S. Gregorius: Alio quoque tempore in Campaniæ regiones fames increperat, magnaque omnes alimentorum indigentia coangustabat, habebat in Benedicti monasterio triticum deerat, panes vero pene omnes consumpti fuerant, ut plus quam quinque ad refectionis horam Fratribus inveniri possent. Cumque eos venerabilis Pater contristatus cerneret, pusillanimitatem studuit modesta increpatione corrigere et rursum promissione sublevare dicens: Quare panis vester animus contristatur? Hodie quidem minus est, sed die crastina abundanter habebitis. Sequenti autem die ducenti farinæ modii ante fores cellæ in saccis inventi sunt, quos omnipotens Deus quibus deficientibus transmisisset. Quod cum Fratres cernerent, Domino gratias referentes, didicerunt jam de abundantia, nec in egestate dubitare. *S. GREGOR. Dial. I. II, c. cxxi, ap. Baron. c. VII. Anno 635.*

Dum S. Franciscus Romam proficisceretur cum sociis instituendæ ac confirmandæ suæ regulæ causa, contigit eos ex diurno la-